

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –  
2015 – Volume 24, Issue 1, pp. 24–41  
URN:NBN:NL:UI:10-1-114646

ISSN: 1876-8830  
URL: <http://www.journalsi.org>  
Publisher: Uopen Journals, in cooperation  
with Utrecht University of  
Applied Sciences, Faculty of Society and Law  
Copyright: this work has been published under a  
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No  
Derivative Works 3.0 Netherlands License

**Annelore van der Eecken** is als PhD student verbonden  
aan de vakgroep Sociale Agogiek van de Universiteit  
Gent.

**Dr. Tineke Van de Walle** is als postdoctoraal  
wetenschappelijk medewerker verbonden aan de  
vakgroep Sociale Agogiek van de Universiteit Gent.

**Dr. Lieve Bradt** is als doctor-assistent verbonden  
aan de vakgroep Sociale Agogiek van de  
Universiteit Gent.

Correspondence to: Annelore van der Eecken,  
Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek, Henri  
Dunantlaan 2, 9000 Gent (Belgium)  
E-mail: [annelore.vandereecken@ugent.be](mailto:annelore.vandereecken@ugent.be)

Received: 15 July 2014

Accepted: 20 January 2015

Category: Research

ANNELORE VAN DER  
EECKEN, TINEKE VAN  
DE WALLE, LIEVE  
BRADT

## DE VISIE VAN TURKSE EN MAROKKAANSE MOEDERS OP DE VRIJETIJSBESTEDING VAN HUN KINDEREN

### ABSTRACT

#### **The perception of Turkish and Moroccan mothers of their children's leisure time activities**

Today, the importance of social participation is reflected in an accessibility discourse that is based on the assumption that as many social groups as possible should have access to mainstream youth work. The non-participation, or restricted participation, of certain social groups and the role of parents in this, is often viewed as a problem. However, all this is done without sufficient regard to

the perspective of parents themselves. This article reports on the findings of a study which examined the perception of Turkish and Moroccan mothers of their children's structured and unstructured leisure activities. It will include an examination of the significance of ethnic-religious factors, gender attitudes and living conditions. This interpretative study is based on thirteen qualitative interviews with Turkish and Moroccan mothers living in Lokeren, Sint-Niklaas and Ghent.

The findings suggest that the mothers interviewed play an important role in their children's leisure time activity and consciously reflect on how their children should spend their free time. The study found that the perceptions and actions of mothers are influenced by ethnic-religious factors. The importance of religion was illustrated by the fact that many of the mothers interviewed consider it important that children pray during their spare time. In addition, it was found that the mothers enrolled their children in Islamic and Arabic or Turkish lessons, and we observed that the children follow certain codes with regard to language, clothing, diet and alcohol consumption. Even though most of the mothers expressed a preference for their children to adhere to certain requirements and traditions, the study revealed the spontaneity with which children did so in their spare time, as well as the non-binding nature of these codes. The mothers' preferences were rooted not only in their creeds, but also in the expectations of the community. Comments by both the Flemish and Turkish or Moroccan community seemed to influence the perceptions and choices of the mothers interviewed in relation to their children's free time. However, the study also demonstrates that not all mothers seemed to interpret ethnic-religious rules in the same way. One important finding was that ethnic-religious factors also affect the attitude of others and this in turn can have an impact on mothers' perception of their children's leisure activities. The mothers referred to racism and discrimination which is, to a certain extent, evident in some youth associations and can cause children to drop out. This study also shows that gender-based attitudes have an impact on the preferences of the mothers interviewed in some respects. It reveals that mothers restrict their children's interaction with the opposite sex to some extent and activities such as dating and sports can be a source of conflict. In general, however, the mothers allow their sons and daughters to undertake the same activities. Where a distinction is made, this is caused mainly by genuine concern about the well-being of the child. Not only religion, but also troubling current events related to sexual violence, were a reason for this. Finally, this study shows the need to take the broader social context into account in order to understand how parents view their children's leisure activities. In this study, we describe how the actions and strategies of mothers are influenced by their living conditions. Both the family and socio-economic context shape the parenting practices of the mothers interviewed. Even though the approaches of the parents interviewed are diverse in some respects, the overall objective was to protect children against the negative influence of peers and unknown adults. In addition, these

parents have also developed strategies to protect younger children from the dangers of busy streets with a lot of traffic. Fears of unsafe neighborhoods is another reason for mothers to limit the access of their children to some types of leisure activities. The fact that leisure opportunities in the neighborhood are considered costly, also affects how parents perceive their children's free time.

The article ends with several recommendations for those who make youth and social policy. The findings challenge the role of Turkish and Moroccan parents which is widely cited as a cause of their children's lower rates of participation. The results show that policymakers need to face several challenges when it comes to organizing leisure activities for Turkish and Moroccan children. On the one hand, there are parents who think that greater effort is required to recognize ethnic and religious traditions in the children's leisure time activities and on the other hand, there are parents who would prefer religion to play a less prominent role in children's free time. A second challenge is that policymakers need to focus on the gender-specific requirements of parents on the one hand, but they also need to open up a dialogue with parents, because the study shows that parents are willing to abandon gender-specific requirements if they believe this would benefit their children's integration. Another area of tension was wanting to offer developmental opportunities for children in their free time on the one hand, and searching for a protective environment on the other hand. The importance of a differentiated approach is highlighted by these paradoxes. Better support for leisure time activities among (ethnic minority) young people requires an open dialogue that allows an exploration of the perspectives of parents and children and an examination of how (and which) interventions in free time are considered meaningful. Finally, the study shows that the goal of more suitable leisure activities for children and young people cannot be achieved without structural interventions. Because parental perceptions cannot be separated from the wider social context, policymakers cannot rely solely on individual approaches.

### **Keywords**

Participation in structured and unstructured leisure, parenting practices, Turkish, Moroccan, living conditions, gender

### **SAMENVATTING**

#### **De visie van Turkse en Marokkaanse moeders op de vrijetijdsbesteding van hun kinderen**

In dit artikel presenteren we de bevindingen uit een studie naar de visie van Turkse en Marokkaanse moeders met betrekking tot de vrijetijdsbesteding van hun kinderen en wat de betekenis is van etnisch-religieuze factoren, genderopvattingen en de leefomstandigheden hierbij. De studie is gebaseerd op dertien interviews met Turkse en Marokkaanse moeders afkomstig uit

drie steden in Vlaanderen, namelijk Lokeren, Sint-Niklaas en Gent. De resultaten tonen aan dat de visie van ouders het resultaat is van een wisselwerking tussen verschillende factoren, waaronder etnisch-religieuze aspecten, genderopvattingen en de leefomstandigheden van ouders. Aan de hand van onze bevindingen reiken we enkele spanningsvelden aan waarover nagedacht kan worden bij het uitbouwen van een (jeugd-)beleid.

## **Trefwoorden**

Gestructureerde en ongestructureerde vrijetijdsparticipatie, ouderschapspraktijken, Turks, Marokkaans, leefomstandigheden, gender

## **INLEIDING**

De laatste jaren benadrukt men sterk het belang van georganiseerde vrijetijdsdeelname, daar het een socialisatiecontext is die jongeren ontplooiingsmogelijkheden biedt (Van de Walle, Cardoen & Bradt, 2013). Zo draagt het bij aan de ontwikkeling van een eigen identiteit, beheersing van emoties en de verwerving van autonomie (Dworkin, Larson & Hansen, 2003). Tegelijk toont de literatuur aan dat er een zeer grote ongelijkheid in participatie bestaat en dat het voornamelijk kwetsbare groepen zijn, waaronder Turkse en Marokkaanse jongeren, die vaker afwezig zijn in het georganiseerde vrijetijdsaanbod (Roggemans, Smits, Spruyt & Van Droogenbroeck, 2013). Deze afwezigheid wordt niet zelden geproblematiseerd en er gaat actueel dan ook veel aandacht uit naar de toegankelijkheid en toeleiding van (vooral kwetsbare) jongeren tot georganiseerde vrijetijdsactiviteiten (Coussée, 2006; Van de Walle & Bouverne-De Bie, 2012). Deze studie vertrekt vanuit de vaststelling dat in de toegankelijkheidskwestie maar weinig aandacht uitgaat naar de stem van de ouders. In deze bijdrage presenteren we daarom de bevindingen uit een studie die tot doel had op zoek te gaan naar de visie van Turkse en Marokkaanse moeders op de vrijetijdsbesteding van hun kinderen. Vrijetijdsbesteding werd hierbij ruim opgevat en verwijst zowel naar de georganiseerde als ongeorganiseerde vrije tijd. In wat volgt, gaan we eerst in op wat de literatuur ons leert over de rol en visie van ouders met betrekking tot de vrijetijdsbesteding van hun kinderen en welke invloed uitgaat van etnisch-religieuze factoren, genderopvattingen en leefomstandigheden. Daarop volgt een bespreking van de methode en onderzoeksresultaten. We ronden deze bijdrage af met een conclusie en discussie.

## **ROL VAN OUDERS**

Dat ouders een belangrijke rol spelen in de vrijetijdsbesteding van hun kinderen wordt aangetoond door Smits (2011), die stelt dat ongelijkheden in participatie in belangrijke mate terug te brengen

## DE VISIE VAN TURKSE EN MAROKKAANSE MOEDERS OP DE VRIJETIJSBESTEDING VAN HUN KINDEREN

zijn tot de rol van de ouders en van de directe en indirecte omgeving. Volgens haar is er sprake van directe en indirecte overerving van participatiepatronen, waarbij kinderen het participatiepatroon, de smaakvoorkeuren en de attitude van hun ouders veelal als maatstaf aannemen. Hierdoor zullen kinderen van wie ouders deelnamen en/of deelnemen aan het georganiseerde vrijetijdsaanbod, zoals het sociaal-cultureel werk, zelf ook meer participeren. Daarnaast kunnen ouders ook zeer bewust invloed uitoefenen op hun kinderen. Zo spreken Hutchinson, Baldwin en Caldwell (2003) over "parenting practices", waarmee zij doelen op de verschillende strategieën die ouders aanwenden om de vrijetijdsparticipatie van hun kinderen te stimuleren. Naast de directe socialisatie, stelt Smits (2011) dat gelijkenissen tussen ouders en hun kinderen ook terug te brengen zijn tot de gedeelde leefomstandigheden: het gezinsinkomen, de woonbuurt en familie- en vriendenrelaties beïnvloeden de voorkeuren, houding en gedragingen. Ouders oefenen bijgevolg een belangrijke invloed uit op de leefomgeving van het kind, wat ook wordt bevestigd in internationaal onderzoek (Steinberg & Morris, 2001).

## ETNISCH-RELIGIEUZE FACTOREN

Verschillende onderzoeken tonen aan dat etnisch-religieuze factoren invloed kunnen uitoefenen op de vrijetijdsbesteding van kinderen en de rol van ouders (cf. Elchardus & Smits, 2012; Stodolska & Livengood, 2006). Stodolska en Livengood (2006) stellen aan de hand van hun onderzoek dat de invloed van de islam op de vrije tijd tot uiting komt door de centrale plaats van familie, het belang dat gehecht wordt aan het voortzetten van tradities, de vereisten op het vlak van kledij, woordgebruik en zedelijk gedrag en de regels die opgelegd worden op het vlak van de omgang met personen van het andere geslacht, dating, voeding en alcoholgebruik. Volgens Gungor, Fleishmann, Phalet en Maliapaard (2013) mag de moslimgemeenschap echter niet beschouwd worden als een homogene groep. Elchardus en Smits (2012) stellen dan ook dat bij het begrijpen van de participatiepatronen van jongeren uit etnisch-culturele minderheden er niet enkel rekening gehouden moet worden met religie, maar dat dit nauw gelinkt is aan de nationale herkomst van de ouders, de nationaliteit van het kind en de gebruikte thuistaal. De invloed van deze verschillende elementen is volgens hen dan ook niet altijd afzonderlijk van elkaar waar te nemen.

## GENDER

Naast etnisch-religieuze factoren, beschouwen we ook gender als een belangrijke component die de vrijetijdsbesteding van jongeren beïnvloedt. Meisjes participeren anders dan jongens. Zo zijn meisjes in vergelijking met jongens meer aanwezig in het culturele en sociale verenigingsleven,

terwijl jongens weer vaker lid zijn van een sportclub (Elchardus & Smits, 2012; Siongers & Lievens, 2014). Deze genderverschillen zouden groter zijn bij allochtone jongeren dan bij autochtone, wat Kulis (2002 in Elchardus & Smits, 2012) mede verklaart vanuit het feit dat de ontwikkeling van een etnische identiteit sterk samenhangt met de ontwikkeling van een genderidentiteit. Volgens Arar en Rigbi (2009) is het genderverschil groter in gemeenschappen die conservatieve ideeën koesteren met betrekking tot de vrouwenrol, zoals de moslimgemeenschap. Abu-Rabia-Queder (2007 in Arar & Rigbi, 2009) beklemtont dat sport binnen moslimculturen beschouwd kan worden als iets typisch mannelijks en bijgevolg als niet geschikt voor vrouwen. Typisch “vrouwelijke” sporten als dansen kunnen binnen deze culturen dan weer beoordeeld worden als ordinair en goedkoop (Benn, 2000 in Arar & Rigbi, 2009). Naast de cultuur, zijn ook de opvattingen van ouders met betrekking tot gendernormen sterk bepalend voor het gedrag in het vrijetijd domein. Zo stelt Mennesson (2013) bijvoorbeeld dat ouders verschillende genderopvattingen hebben over de sportparticipatie van hun kinderen en dat dit mede leidt tot verschillende sportieve interesses: sommige ouders moedigen jongens en meisjes op gelijke wijze aan tot sport, in andere gezinnen worden meisjes aangemoedigd om deel te nemen aan “meisjesactiviteiten” en jongens gestuurd richting “mannelijkere varianten”. Bovendien verschilt de aanmoediging naargelang het geslacht van de ouder.

Dit alles maakt dat de hierboven beschreven problematisering nog sterker is ten aanzien van allochtonen en in het bijzonder ten aanzien van ouders van moslimmeisjes. Niet zelden claimen onderzoekers immers dat allochtone meisjes, meer dan autochtone, geacht worden een bijdrage te leveren in het huishouden (De Groof & Siongers, 2006). Impliciet wordt hierdoor de oorzaak van de afwezigheid van allochtone meisjes in de georganiseerde vrije tijd bij de (houding van de) ouders gelegd.

## **LEEFOMSTANDIGHEDEN**

Tot slot spelen de leefomstandigheden een rol in de vrijetijdsbesteding van kinderen en de attitude van ouders ten opzichte van vrije tijd. De Visscher (2008) wijst erop dat in jeugdonderzoek de impact van de ruimere sociale context van het opvoedingsgebeuren op de achtergrond dreigt te raken. Toch moet volgens hem de nodige aandacht uitgaan naar de woonomgeving, daar deze de ontplooiingskansen van kinderen en jongeren mede bepaalt. Volgens Karsten (1998) zijn kinderen en jongeren sterk gebonden aan hun woonomgeving, omwille van hun beperkte transportmogelijkheden en dus gelimiteerde bewegingsvrijheid. Bovendien heeft de woonomgeving – los van de etnische achtergrond – een invloed op de “parenting practices” van ouders. Zo stellen Veitch, Bagley, Ball en Salmon (2006 in De Visscher, 2008) dat ouders bepaalde praktijken aanwenden om hun kinderen uit de publieke ruimte te houden, omwille van angst voor gevaarlijke volwassenen of negatieve invloeden van peers.

Naast de fysieke leefomgeving wijst onderzoek uit dat de sociaal-economische status van het gezin impact kan hebben op het participatiegedrag van jongeren (Elchardus & Smits, 2012). Bennett, Lutz en Jayaram (2012) beschrijven hoe de middelen en mogelijkheden waarover ouders beschikken de "parenting practices" beïnvloeden. Zij stellen dat zowel hogere als lagere sociale klassen participatie als zinvol en wenselijk beschouwen, maar dat de invloed van de sociaal-economische omgeving maakt dat zij verschillende redenen hebben om hun kinderen al dan niet te laten participeren. Ouders uit lagere sociale klassen beschikken veelal niet over voldoende middelen of wonen in buurten waar weinig tot geen kwaliteitsvolle voorzieningen aanwezig zijn om hun kinderen te laten participeren. Bovendien schrijven ouders uit lagere sociale klassen hun kinderen eerder in voor vrijetijdsactiviteiten uit veiligheids- en beschermingsoverwegingen, terwijl ouders uit hogere sociale klassen vooral het aanbieden van optimale ontplooiingskansen aan hun kinderen van belang achten. Daarnaast leggen ouders uit lagere sociale klassen de nadruk op schoolwerk, vanuit het belang dat ze hechten aan het behalen van een diploma en het vinden van een betekenisvolle baan (Bennett et al., 2012).

Uit bovenstaand beknopt literatuuroverzicht kunnen we concluderen dat ouders een grote rol spelen in de vrijetijdsbesteding van hun kinderen en dat etnisch-religieuze factoren, genderopvattingen en leefomstandigheden de vrijetijdsbesteding van kinderen en de rol die ouders hierbij spelen, beïnvloeden. Onderzoek naar het perspectief van ouders op de vrijetijdsbesteding van hun kinderen is echter schaars.

## **METHODE**

In februari en maart 2014 voerde de eerste auteur van deze bijdrage in het kader van haar masterproef een onderzoek uit dat als doelstelling had meer inzicht te krijgen in de visie van allochtone moeders op de vrijetijdsbesteding van hun kind(eren). Hiermee wenste zij tegemoet te komen aan het gebrek aan onderzoek waarin de ouders zelf aan het woord komen enerzijds, en een genuanceerder beeld te krijgen van hun rol in de vrijetijdsbesteding van hun kinderen anderzijds. Ze koos ervoor om het onderzoek te richten op moeders van Turkse en Marokkaanse origine aangezien zij in België de twee grootste allochtone groepen vormen van buiten de Europese Unie (Perrin, 2007 in Vancluysen, Van Craen & Ackaert, 2010).

Respondenten werden benaderd via Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen en meer specifiek het ontmoetingshuis de Mozaort te Lokeren, dat organisaties die gericht zijn op maatschappelijk kwetsbare groepen een onderdak biedt en mogelijkheden tot ontmoeting schept. Via de sneeuwbalmethode werden uiteindelijk dertien interviews afgenomen met zes Turkse en zeven Marokkaanse moeders woonachtig in Lokeren, Gent en Sint-Niklaas. Mogelijke respondenten dienden te voldoen aan volgende criteria: (1) het zijn eerste of tweede generatie Marokkaanse of

Turkse moeders; (2) ze hebben een dochter en/of zoon en (3) ze zijn Nederlandstalig. Het aantal kinderen van de moeders lag tussen twee en acht. De leeftijd van de kinderen varieerde van 1 tot 31 jaar (waarbij de focus in het onderzoek lag op kinderen in de puberteit), de leeftijd van de moeders van 28 tot 50 jaar.

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen was een interpretatieve onderzoekbenadering aangewezen, daar beoogd werd informatie te verkrijgen over persoonlijke ervaringen en de betekenis die daaraan gegeven wordt (Smith, 2011). De moeders werden bevraagd via een kwalitatief semigestructureerd interview (Van Hove & Claes, 2011). Tijdens de interviews werd gebruik gemaakt van een vragenlijst met zowel open als meer gesloten vragen. De open vragen waren noodzakelijk voor de beoogde exploratieve kennisverzameling en deze werden vervolgd door gesloten vragen om te verzekeren dat details aan bod kwamen (Byrne, 2004 in Silverman, 2011). De vragen gingen in op thema's als de feitelijke vrijetijdsbesteding van het kind, het land van herkomst, de religie, de genderopvattingen en de woonomgeving en het verband met de vrijetijdsbesteding van het kind.

Alle interviews vonden plaats op een onderling afgesproken locatie. De gesprekken werden opgenomen en letterlijk uitgetypt. De transcripties werden verwerkt via een thematische inhoudsanalyse (Hsieh & Shannon, 2005). Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen werden interpretaties voorgelegd aan participanten tijdens of na de interviews en werd een inhoudelijke controle op het coderings- en analyseproces uitgevoerd door dr. Tineke Van de Walle (Thomas & Magilvy, 2011).

## **BEVINDINGEN**

Uit de studie blijkt dat de bevroagde moeders bewust nadenken over de vrijetijdsbesteding van hun kinderen, hun kinderen veelal actief ondersteunen bij de vrijetijdskeuzes die zij maken en bijgevolg een belangrijke rol spelen in de vrijetijdsbesteding van hun kinderen. In de interviews kwamen verschillende elementen naar boven die voor de moeders van belang zijn bij (de keuze voor) de vrijetijdsbesteding van hun kinderen. In wat volgt, gaan we op deze elementen verder in. We illustreren onze bevindingen met enkele citaten uit de interviews. Omwille van privacy-redenen, geven we hierbij alle respondenten een fictieve naam.

### **Belang van religie en cultuur**

De geïnterviewde moeders benadrukken dat het belangrijk is dat hun kinderen bidden, deelnemen aan Arabische of Turkse lessen en koranlessen en de vereisten op het vlak van gedrag, voeding en



alcohol respecteren. Onderling waren er wel grote verschillen in de wijze waarop de bevroegde moeders deze voorschriften interpreteerden en respecteerden. Bovendien hechten de moeders belang aan keuzevrijheid. De moeders geven aan dat de deelname aan taal- en koranlessen en het volgen van etnisch-religieuze voorschriften veelal op spontane wijze plaatsvindt. Iman stelt bijvoorbeeld dat haar kinderen spontaan zijn begonnen met bidden omdat ook de ouders dat doen: "Ook mijn dochtertje van 7 jaar. Zij ziet ons bidden en dan zegt ze: 'Alé mama wil je mij dat ook aanleren? Ik wil dat ook doen!' of 'Waarom doen jullie dat en ik nog niet?'"

Naast religieuze aspecten, voelen de Turkse en Marokkaanse ouders zich sterk aangetrokken tot culturele aspecten uit het land van herkomst. De Turkse Meryem beschrijft hoe haar dochter van 21 jaar zich op 16 à 17-jarige leeftijd inschreef aan de muziekacademie en er het muziekinstrument "saz" leert bespelen:

"Saz is een muziekinstrument dat erg bekend staat in de Turkse muziekcultuur. Bijgevolg trok dat mijn dochter aan en ook mij en mijn man als ouders. Ze doet het graag en wij vinden het ook heel aangenaam en de familie eigenlijk ook. Via haar zijn er nog kinderen en andere familieleden begonnen met saz."

### **Belang van fatsoenlijkheid**

In de interviews komt naar voor dat de ouders belang hechten aan fatsoenlijkheid, wat zich concreet uit in het feit dat zij belang hechten aan net en beleefd taalgebruik en gemanierd en zedelijk gedrag. Dit beïnvloedt de wijze waarop zij kijken naar de vrije tijd van hun kinderen. Zo stelt één van de moeders dat "gevloek", "vuile praat" en seksistische opmerkingen niet kunnen en Rahma, een Marokkaanse moeder van 3 kinderen, vertelt over de scouts te Lokeren:

"Als ik alcohol zie, schrikt dat me totaal af. Ik heb zo eens een scoutsjongen – van naar schatting 12 jaar – gezien die met een flesje Jupiler op de andere kinderen spoot. Ik dacht toen meteen: 'neen, dat heb ik liever niet'. Ze doen gekke dingen soms."

### **Belang van jongens en meisjes vrije tijd?**

Uit de interviews blijkt dat de visie van de moeders ten opzichte van de vrijetijdsbesteding van hun kinderen samenhangt met bepaalde (al dan niet etnisch-religieuze) genderopvattingen.

Waar de meeste moeders van mening zijn dat jongens en meisjes hun vrije tijd samen mogen doorbrengen, geven drie moeders aan dat jongens en meisjes in de puberteit hun vrije tijd bij voorkeur apart spenderen. Elif, een Turkse moeder van twee zonen, beargumenteert dit als volgt:

“Als de kinderen 16 à 17 jaar zijn dan gaan de kinderen ook nog naar de koranlessen gaan. Nu is dat meestal nog jongens en meisjes samen. Eens ze die leeftijd bereikt hebben, dan is dat meestal apart. Jongens apart en meisjes apart. Dan kunnen ze zich beter concentreren. Als ze samen zijn, is de concentratie gewoon weg.”

De Turkse Dilara stelt over het samen optrekken van jongens en meisjes dat dit niet past binnen haar cultuur en geloof en dat mensen hierover roddelen. Ook Hakima, Marokkaanse moeder van acht kinderen, stelt: “Voor ons als Marokkanen gaat dat niet voor de islam. Dat mag niet!”

De geïnterviewde moeders maken weinig gender-gerelateerd onderscheid op het vlak van activiteiten. Wat betreft huishoudelijke taken bijvoorbeeld, geven de meeste respondenten aan dat deze gelijkmatig verdeeld moeten worden tussen jongens en meisjes, al voegen ze er wel aan toe dat dit bij meisjes spontaner verloopt dan bij jongens.

Twee respondenten zijn echter van mening dat er bepaalde activiteiten zijn die voor jongens wel kunnen en voor meisjes niet. Zo geeft Rahma aan dat haar dochter in de puberteit, in tegenstelling tot haar zonen, niet zal mogen zwemmen in een openbaar zwembad. Hoewel alle andere sportactiviteiten best wel kunnen voor deze moeder, stelt Rahma ook met betrekking tot de begeleiding door een mannelijke coach: “Ik zou het niet kunnen verdragen dat een volwassen man mijn dochter begeleidt. Ik krijg er alleen al rillingen van. Dat is door onze godsdienst en door hetgeen wat er allemaal gebeurt tegenwoordig.”

Voor andere moeders blijkt de deelname van meisjes aan sportactiviteiten geen probleem te zijn: judo, voetbal, taekwondo, etc. komen voor als (huidige of vroegere) vrijetijdsbesteding van meisjes en betekenen meestal geen specifieke problemen voor de ouders. Wel betreft de Turkse moeder Elif het volgende:

“Er zijn in Turkije heel wat plekken waar jongeren aan sport kunnen doen. In Lokeren is er recent een sportcomplex gebouwd, maar het is juist aan een grote baan. Iedereen ziet u daar.

Ze zien wat je aan het doen bent. Als ze het in de nabijheid van parken zouden gezet hebben, zou dat veel beter geweest zijn."

Naast sport, blijkt ook uitgaan een heikel punt te zijn bij één van de moeders. Dilara vertelt: "Ja de jongens die gaan weg en ik kan daar niets op zeggen. De meisjes ja die mogen dat niet." Dilara zegt verder dat toen ze nog geen kinderen had, ze zich voor nam om voor jongens en meisjes dezelfde grenzen te stellen. Nu merkt ze echter op: "Dat gaat niet. Onze cultuur is anders. Ze kijken naar jongens met andere ogen. Onze omgeving is anders!"

Dit speelt ook in omgekeerde zin, zoals het volgende citaat van Khadija aantoont, die vertelt over de schoolreis van haar 18-jarige dochter naar Barcelona: "Dat was niet verplicht en kijk ik vertrouw haar. Als ik altijd nee moet zeggen... Je kent dat hé... Het is een meisje en ze mag niet. Je weet wat er van Marokkaanse meisjes gezegd wordt hé!"

Khadija verwijst hiermee naar het stereotype beeld van Marokkaanse meisjes die thuis "opgesloten" worden. Zij vertelt er geen voorstander van te zijn dat haar kinderen continu binnenshuis vertoeven. Zo geeft zij aan: "Ja thuis zitten, wat doen ze daar eigenlijk... Als ze buiten komen dan zien ze dingen en maken ze dingen mee... en dan leren ze mensen kennen!"

Het is belangrijk op te merken dat de opvattingen van de moeders sterk wijzigen wanneer het gaat om de vrije tijd in schoolverband. Zo geeft Rahma aan dat haar dochter in haar vrije tijd naar een privé zwembad moet gaan maar dat ze in schoolverband wel mee mag zwemmen in een openbaar zwembad. Ook Hakima stelt dat haar dochters op school, in tegenstelling tot buiten de school, gerust kunnen optrekken met jongens want daar zijn "leraren die hetzelfde zijn als ouders". "Als er iets niet goed gebeurt, dan ziet de leraar dat wel. Maar alleen buiten...", Hakima schudt met het hoofd, "dan weet je het niet!"

### **Belang van de omgeving**

De interviews laten zien dat de visie van de moeders ook bepaald wordt door verwachtingen die zowel de moslim- als autochtone gemeenschap ten aanzien van hen hebben. Wat betreft de moslimgemeenschap, vertelt Dilara, Turkse moeder van 2 zonen en 2 dochters, dat haar dochters niet kunnen daten met jongens omdat dit niet past binnen haar cultuur en geloofsovertuiging en omdat mensen anders gaan roddelen: "Ze gaan daar niet goed over praten als ze zouden opmerken dat mijn dochters met andere jongens op stap zouden zijn." Dit citaat illustreert dat deze moeder zich bewust is van eventuele vooroordelen en ook effectief anticipeert op de mening van anderen.

Daarnaast lijken ook bepaalde ervaringen met racisme een invloed uit te oefenen. Zo vertelt Meryem, een Turkse moeder van een 17-jarige zoon, dat ze een hekel heeft aan de racistische opmerkingen en de agressiviteit tijdens de voetbalmatches van haar zoon. Ze verwijst naar toeschouwers, volgens haar ouders van (autochtone) spelers, die haar zoon termen als “bruinkop” of “vuile Turk” toeschreeuwen. Op een bepaald moment verkoos zij daarom dat haar zoon stopte met voetballen.

### **Belang van de gezinscontext**

Factoren als alleenstaande ouder zijn en weduwe zijn, blijken een uitwerking te hebben op de opvoedingsaanpak van de bevraagde moeders. Zo stellen Emine en Malika dat het feit dat zij alleenstaande ouder zijn, maakt dat zij hun kinderen zelfstandiger opvoeden en dat van de kinderen verwacht wordt dat zij een handje helpen in het huishouden. Vergelijkbaar is het bij weduwe Hakima, wier oudste studerende kinderen ook financieel bijdragen via een bijbaan. Bovendien kan de gezinscontext ook een directe impact hebben op de vrijetijdskeuzes die ouders maken. Alleenstaande moeder Emine wenst bijvoorbeeld niet dat haar kinderen later op de avond alleen op pad zijn. Zij zoekt dan ook naar vrijetijdsvormen die doorgaan na haar werkuren zodat ze in de mogelijkheid is om haar kinderen met de auto af te zetten en op te halen.

Daarnaast blijkt dat niet alleen de gezinssamenstelling maar ook de financiële situatie van het gezin van belang is. Het feit dat de bevraagde moeders de vrijetijdsinvulling in hun buurt beschouwen als duur, heeft ook implicaties voor de keuze van vrijetijdsactiviteiten. Zo zou de zoon van alleenstaande moeder Emine graag leren paardrijden, maar de kostprijs laat dit niet toe. Verschillende moeders geven aan dat er ingezet moet worden op de armoede in de buurt. Een armoedige situatie heeft volgens de moeders ook een invloed op de mogelijke besteding van vrije tijd. Zo stelt Dilara: “Euhm vrije tijd... Als er geld is kun je alles doen... Maar als er geen geld is kun je ook geen vrije tijd hebben!”

### **Belang van een veilige buurt**

Uit de interviews kwam ook duidelijk naar voren dat de perceptie van een onveilige buurt leidt tot specifieke ouderpraktijken. De moeders in deze studie willen niet dat hun kinderen op straat rondlopen en hangen. Zo stelt Malika:

“Dat wil ik niet. Als ik dat zie op straat zo mensen... Voor mij is dat niets doen eigenlijk. Die hangen zo, weet je wel. Je gaat er zo van uit ‘hm met die gaat het wel de slechte kant op!’”

## DE VISIE VAN TURKSE EN MAROKKAANSE MOEDERS OP DE VRIJETIJDSEBESTEDING VAN HUN KINDEREN

Hoewel de acties van de geïnterviewde moeders onderling verschillen (verbieden van kinderen om zich 's avonds alleen buitenshuis te begeven, vergezellen van kinderen, etc.), is de algemene doelstelling kinderen te beschermen tegen de negatieve invloed van leeftijdsgenoten en onbekende volwassenen. Zo is Dilara van mening dat het goed is dat haar zonen voetballen want anders "gaan ze misschien slechtere vrienden hebben die bijvoorbeeld roken of erger. Roken doen jongens toch, maar als ze dat op jonge leeftijd doen is dat nog erger!"

Niet enkel op openbare plaatsen, maar ook in verenigingen willen de ouders invloed uitoefenen op de leeftijdsgenoten waarmee hun kinderen in aanraking komen:

"Ik zou niet willen dat mijn zoon alleen met Marokkaanse jongens optrekt. Het is zo dat ik hem eerst in de voetbalclub hier in Lokeren wou inschrijven maar dat zijn echt alleen maar Marokkanen. Daarom hebben we hem ingeschreven in een nabijgelegen gemeente. Ik vond het goed dat de spelers daar meer gemengd waren." (Khadija, Marokkaans, 16-jarige zoon en 18-jarige dochter)

Sara, een Marokkaanse moeder van twee dochters, vertelt dat hoewel zij altijd een erg veilig gevoel heeft gehad in haar buurt, dit recent gewijzigd is onder invloed van de aanwezigheid van een adolescent met een instellingsverleden. Naast Sara is ook de Turkse Elif er geen voorstander van dat haar kinderen buiten spelen in de buurt, omdat zij de andere buurtbewoners niet kent. Zij maakt de vergelijking met Turkije, waar buiten een grotere sociale controle bestaat. Verder geeft Emine aan verontrust te zijn door recente feiten in de media, zoals verkrachtingen in Gent.

Daarnaast ontwikkelen ouders ook strategieën om vooral jongere kinderen te behoeden voor gevaarlijke situaties veroorzaakt door druk verkeer. Dit heeft gevolgen voor de vrije tijd van kinderen omdat wanneer zij niet alleen de straat kunnen oversteken, ze niet zelfstandig op het pleintje voor het huis kunnen spelen.

### **Belang van schoolwerk**

Naast veiligheidsredenen komt het ook voor dat een beroep gedaan wordt op vrije tijd om de toekomst van hun kinderen veilig te stellen. Opvallend is de grote nadruk die de moeders in deze studie leggen op schoolwerk. De moeders menen dan ook dat een diploma de start is van een zorgeloze toekomst en verwachten dat dit gepaard zal gaan met een goede baan en een rijkelijk inkomen. Zo stelt de Marokkaanse Iman: "Als mijn kinderen huistaken of lessen hebben, dan ga

ik niet zeggen tegen hen: 'ga maar gaan sporten'. Neen, dan is het eerst huistaken en dan pas sporten!"

## **CONCLUSIE EN DISCUSSIE**

De bevindingen uit dit onderzoek bij Turkse en Marokkaanse moeders geven aan dat in de visie van de bevraagde moeders religie en cultuur, zedelijkheid, gender, omgevingsinvloeden, de gezinssituatie, veiligheids- en toekomstoverwegingen een belangrijke rol spelen. Alvorens over te gaan tot de bespreking van de implicaties van de studie voor beleidsmakers in het vrijetijd domein, dienen enkele belangrijke beperkingen van deze studie vermeld te worden.

Allereerst werden in deze studie uitsluitend moeders geïnterviewd. Zoals beschreven in de literatuurstudie kunnen vaders andere opvattingen hebben dan moeders, wat maakt dat de uitkomsten van de studie mogelijk anders kunnen zijn indien zowel vaders als moeders bevestigd worden. Bovendien ging het telkens om gemotiveerde ouders die vrijwillig wensten deel te nemen aan het onderzoek, wat de resultaten kan beïnvloeden. Verder beperkten we ons in dit onderzoek tot de visie van ouders, waardoor de visie van kinderen niet aanwezig is in deze studie. Toekomstig onderzoek zou de percepties van moeders kunnen aanvullen met de percepties van kinderen. Tot slot betreft dit een kleinschalige studie en zijn de resultaten gekoppeld aan een lokale context, wat veralgemeningen onmogelijk maakt. De resultaten zijn echter wel theoretisch generaliseerbaar daar de resultaten van deze studie aansluiten bij de literatuurstudie: in beide studies werd gevonden dat etnisch-religieuze voorschriften, genderopvattingen en de leefomstandigheden de wijze waarop Turkse en Marokkaanse moeders kijken naar de vrije tijd, kleuren. Daar kunnen we concluderen dat onze bevindingen geëxtrapoleerd kunnen worden naar vergelijkbare situaties (Ritchie & Lewis, 2003). Toch geeft het onderzoek ook aanleiding tot nuanceren. Zo blijkt de non-participatie van Turkse en Marokkaanse meisjes en de rol van Turkse en Marokkaanse ouders in deze studie niet zo problematisch te zijn als in voorbije onderzoek veelal gepretendeerd werd (De Groof & Siongers, 2006).

Naast theoretische implicaties, kunnen de resultaten van deze studie bruikbaar zijn voor beleidsmakers, daar deze studie enkele aandachtspunten en spanningsvelden naar boven brengt die opduiken bij de vrijetijdsinvulling van Turkse en Marokkaanse kinderen en waarmee rekening gehouden kan worden bij de uitbouw van een (jeugd-)beleid. Uit de studie blijkt dat er binnen de Turkse en Marokkaanse gemeenschap als onderzoekspopulatie een grote diversiteit waar te nemen is in de opvattingen over vrije tijd en dat de geïnterviewde moeders onderling sterk verschillen in

de wijze waarop etnisch-religieuze voorschriften geïnterpreteerd en nageleefd worden. Dit brengt ons bij een eerste spanningsveld: enerzijds zijn er moeders die wensen dat er inspanningen gedaan worden om etnisch-religieuze voorschriften een plaats te geven in de vrijetijdsbesteding van hun kinderen (cf. geen alcohol serveren in vrijetijdsvoorzieningen) en anderzijds zijn er argumenten om het etnisch-religieuze niet zozeer centraal te stellen (cf. voorkomen van vooroordelen).

Een tweede paradox is gendergerelateerd en nauw verwant aan de eerste. Enerzijds zijn er moeders die verwachten dat er binnen georganiseerde vrijetijdsvormen geanticipeerd wordt op gendergerelateerde vereisten. Niet enkel de islamitische geloofsovertuiging, maar ook verontrustende actuele gebeurtenissen zoals seksueel geweld, vormen hierbij een motief. Het voorzien in zowel mannelijke als vrouwelijke sportbegeleiding, de mogelijkheid tot sporten in alle discretie en de school als belangrijke actor in de vrijetijdsinvulling van kinderen, kunnen ervoor zorgen dat een bepaald (sport-)aanbod meer ouders kan bekoren. Anderzijds zijn er moeders die verwachten dat er binnen de vrije tijd afstand gedaan wordt van gendergerelateerde voorschriften om de integratie van hun kinderen in de samenleving te bevorderen. In de studie bleek immers dat de moeders veel waarde hechten aan het schoolsucces en schoolwelbevinden van hun kind en dat dit belangrijker wordt geacht dan de voorheen geprefereerde genderscheiding.

In deze studie werd duidelijk dat oog hebben voor diversiteit, vereist dat beleidsmakers naast etnisch-religieuze aspecten en genderopvattingen, ook rekening houden met de leefomstandigheden van gezinnen, daar ook deze de ouderlijke opvattingen kleuren. Zowel de gezins- als de sociaal-economische context geven vorm aan de "parenting practices" van de moeders in deze studie. Wat betreft de gezinscontext, blijken factoren als alleenstaande ouder of weduwe zijn de keuzes van de bevraagde moeders te beïnvloeden. Met betrekking tot de sociaal-economische context, kan gesteld worden dat de perceptie van de buurt als een onveilige plek voor (hun) kinderen leidt tot specifieke ouderpraktijken. Naast het behoeden van kinderen voor de potentieel negatieve invloed van leeftijdsgenoten en onbekende volwassenen, blijkt ook de bezorgdheid om jonge kinderen in onveilige verkeerssituaties een factor die de potentiële vrijetijdsbesteding beïnvloedt. Dergelijke bezorgdheden maken dat kinderen beperkt en begrensd worden in hun toegang tot diverse vormen van vrije tijd. Dit brengt ons bij een derde en laatste spanningsveld: tussen het aanbieden van ontplooiingsmogelijkheden en het zorgen voor een veilige, beschermende en in zekere zin ook afgeschermd omgeving. Vrijetijdsvoorzieningen dienen te balanceren tussen kinderen in aanraking brengen met "nieuwe dingen en nieuwe mensen" enerzijds, en kinderen beschermen tegen de negatieve invloed van de buitenwereld anderzijds.

In bovenstaande paradoxen komt het belang van een gedifferentieerde aanpak tot uiting. Streven naar een betere ondersteuning van de vrijetijdsbesteding van allochtone jongeren door beleidsmakers vereist een open dialoog waarin het perspectief van ouders en kinderen steeds bevraagd wordt en waarin ouders, kinderen en beleidsmakers samen op zoek gaan naar hoe, en welke, interventies in de vrije tijd voor hen een meerwaarde kunnen betekenen.

De leefomstandigheden maken tot slot duidelijk dat een beleid dat kinderen en jongeren in de vrije tijd optimale ontplooiingsmogelijkheden wenst te bieden, zich niet kan beperken tot het vrijetijd domein. Structurele ingrepen in de samenleving lijken cruciaal om de nadelen verbonden met de leefomstandigheden (zowel de gezins- als de ruimere sociaal-economische en structurele context) op te vangen. Gezien de bredere structuren waarbinnen de ouderlijke opvattingen tot stand komen, wordt in deze studie duidelijk dat beleidsmakers in de vrije tijd zich dienen te behoeden voor uitsluitend individuele benaderingen.

## REFERENTIES

- Arar, K. H., & Rigbi, A. (2009). To participate or not to participate? Status and perception of physical education among Muslim Arab-Israeli secondary school pupils. *Sport, Education and Society*, 14(2), 183–202.
- Bennett, P. R., Lutz, A. C., & Jayaram, L. (2012). Beyond the schoolyard: The role of parenting logics, financial resources and social institutions in the social class gap in structured activity participation. *Sociology of Education*, 85, 131–157.
- Coussée, F. (2006). Jeugdwerk als sociaalpedagogische interventie. Pleidooi voor een verruim(en) de jeugdwerkdefinitie [Youth work as social pedagogical intervention. Plea for a wider youth definition]. *Journal of Social Intervention*, 15(3), 28–36.
- Dworkin, J. B., Larson, R., & Hansen, D. (2003). Adolescents' accounts of growth experiences. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(1), 17–26.
- Elchardus, M., & Smits, W. (2012). *Participatieprofielen van etnisch culturele minderheden in Brussel. Een analyse op basis van gegevens over de leerlingen van het Nederlandstalige secundair onderwijs in Brussel* [Participation profiles of ethnic minority groups in Brussels. An analysis based on data on the students of Dutch secondary schools in Brussels]. Brussel: Vrije Universiteit Brussel, Onderzoeksgroep TOR.
- Groof, S. de, & Siongers, J. (2006). Leerlingenparticipatieverschillen tussen allochtone en autochtone jongeren: Een kwestie van kansen of cultuur? [Students participation differences between immigrant youth and indigenous young people: A matter of opportunities or culture?]. In S.



- Sierens, M. Van Houtte, P. Loobuyck, K. Delrue, & K. Pelleriaux (Eds.), *Onderwijs onderweg in de immigratiesamenleving* [Education on the road in the immigration society] (pp. 165–190). Gent: Academia Press.
- Gungor, D., Fleischmann, F., Phalet, K., & Maliepaard, M. (2013). Contextualizing religious acculturation: Cross-Cultural perspectives on Muslim minorities in Western Europe. *European Psychologist, 18*(3), 203–214.
- Hove, G. van, & Claes, L. (2011). *Qualitative research and educational sciences: A reader about useful strategies and tools*. Harlow: Pearson Education.
- Hsieh, H. F., & Shannon S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research, 15*(9), 1277–1288.
- Hutchinson, S. L., Baldwin, C. K., & Caldwell, L. L. (2003). Differentiating parent practices related to adolescent behavior in the free time context. *Journal of Leisure Research, 35*(4), 396–422.
- Karsten, L. (1998). Growing up in Amsterdam: Differentiation and segregation in children's daily lives. *Urban studies, 35*(3), 565–581.
- Menesson (2013). *Children's participation in sports, family habitus, and gender building: Case studies of non-athletic boys versus girls intensively involved in sports*. Talk during Turin ESA conference. Toulouse: University of Toulouse.
- Ritchie, J., & Lewis, J. (2003). *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers*. London: Sage.
- Roggemans, L., Smits, W., Spruyt, B., & Droogenbroeck, F. van (2013). *Sociaal bekabeld of in vrije val: Sociale participatie door kansengroepen in Vlaanderen* [Socially encircled or in free fall: Social participation among minority groups in Flanders]. Brussel: Vrije Universiteit Brussel, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR. Derived December 6, 2014, from: [http://www.jeugdonderzoeksplatform.be/publicaties/Ad\\_hoc\\_opdracht\\_%20participatie.pdf](http://www.jeugdonderzoeksplatform.be/publicaties/Ad_hoc_opdracht_%20participatie.pdf)
- Silverman, D. (2011). *Interpreting qualitative data* (4th ed.). London: Sage.
- Siongers, J., & Lievens, J. (2014). Gendersverschillen in cultuurparticipatie bij jongeren [Gender differences in cultural participation between young people]. In B. Spruyt & J. Siongers (Eds.), *Gender(en). Over de constructie en deconstructie van gender bij Vlaamse jongeren* [Gender. About the construction and deconstruction of gender among Flemish young people] (pp. 59–80). Leuven: Acco.
- Smith, J. A. (2011). Evaluating the contribution of interpretative phenomenological analysis. *Health Psychology Review, 5*(1), 9–27.
- Smits, W. (2011). It runs in the family? Sociale overerving van participatiepatronen [Social inheritance of participation patterns]. In J. Lievens & H. Waeye (Eds.), *Participatie in*

- Vlaanderen. *Eerste analyses van de Participatiesurvey 2009* [Participation in Flanders. First analyses of the Participation Survey 2009] (pp. 121–157). Leuven: Acco.
- Steinberg, L., & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52, 83–110.
- Stodolska, M., & Livengood, J. S. (2006). The influence of religion on the leisure behavior of immigrant Muslims in the United States. *Journal of Leisure Research*, 38(3), 293–320.
- Thomas, E., & Magilvy, J. K. (2011). Qualitative rigor or research validity in qualitative research. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 16(2), 151–155.
- Vancluysen, K., Craen, M. van, & Ackaert, J. (2010). *Taalbeheersing en –gebruik van Marokkaanse en Turkse allochtonen. Resultaten van de Survey Integratie 2008* [Literacy and language use of Moroccan and Turkish immigrants. Results of the Survey Inclusion 2008]. Antwerpen/Hasselt: Universiteit Antwerpen/Universiteit Hasselt. Derived December 6, 2014, from: <http://www.steunpuntgelijkkansen.be/wp-content/uploads/II.19-Taalbeheersing-en-gebruik-van-Marokkaanse-en-Turkse-allochtonen.pdf>
- Visscher, S. de (2008). *De sociaal-pedagogische betekenis van de woonomgeving* [The socio-pedagogical meaning of the residential environment]. Gent: Academia Press.
- Walle, T. van de, & Bouverne-De Bie, M. (2012). Jeugdwerk en sociale integratie: Klein antwoord op een grote vraag... [Youth work and social integration: A small answer to a big question...]. *Tijdschrift voor jeugd en kinderrechten*, 13(2), 82–95.
- Walle, T. van de, Cardoen, D., & Bradt, L. (2013). Het verenigingsleven van Gentse en Antwerpse scholieren [The youth association membership of students in Ghent and Antwerp]. In N. Vettenburg, M. Elchardus, J. Put & S. Pleysier (Eds.), *Jong in Gent en Antwerpen: Bevindingen uit de Jop-monitor Antwerpen-Gent* [Young in Ghent and Antwerp: Findings from the JOP monitor Antwerp-Ghent] (pp. 147–180). Leuven: Acco.